

Секція: Фінанси, деньги и кредит

НАБОКА ТЕТЯНА СЕРГІЇВНА

к.е.н., викладач-стажист кафедри податкової та бюджетної політики

Херсонський національний технічний університет

м. Херсон, Україна

ФОРМИ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИДАТКОВОЮ ЧАСТИНОЮ БЮДЖЕТУ

Управління видатками бюджету – це сукупність заходів, форм і методів організації системи видатків бюджету, які застосовуються фінансовими відомствами та іншими державними інституціями щодо обґрунтування напрямків та обсягів їх використання з метою забезпечення виконання державою своїх функцій. Тому досить важливим є те, які саме методи використовуються під час організації системи видатків бюджету.

Звертаємо увагу на те, що у виданнях, які висвітлюють питання управління бюджетним процесом форми і методи управління видатковою частиною окремо не виділяються. Тому в нашому дослідженні ми будемо відштовхуватись від більш загального визначення – форм і методів управлінської діяльності.

В своїх дослідженнях вітчизняний науковець Малиновський В.Я. здійснює аналіз визначень форм управлінської діяльності, зазначаючи, що їх можуть визначати як: способи виразу її змісту; способи здійснення, виявлення методів управління; зовнішнє практичне втілення функцій управління в конкретних діях; організаційно-правовий вираз конкретних однорідних дій апарату державного управління тощо [3].

Більш ґрунтовне трактування наводить Мельник А.Ф., вказуючи на те, що форми управлінської діяльності є зовнішніми, постійно і типізовано фіксованими проявами практичної активності органів державної влади чи органів місцевого самоврядування з формування і реалізації управлінських

цілей і функцій та забезпечення їх власної життєдіяльності. Вони дають нам уявлення про те, що і як робиться в органах зі здійснення їх компетенції [1].

Враховуючи всі зазначені погляди, ми вважаємо, що *формами управління видатковою частиною бюджету* є різноманітні прояви та види здійснення діяльності уповноважених суб'єктів управління бюджету за видатками на різних стадіях бюджетного процесу. Дані форми ми умовно розподілили на чотири групи: процесуальні, ненормативні, організаційні та матеріально-технічні (рис.1).

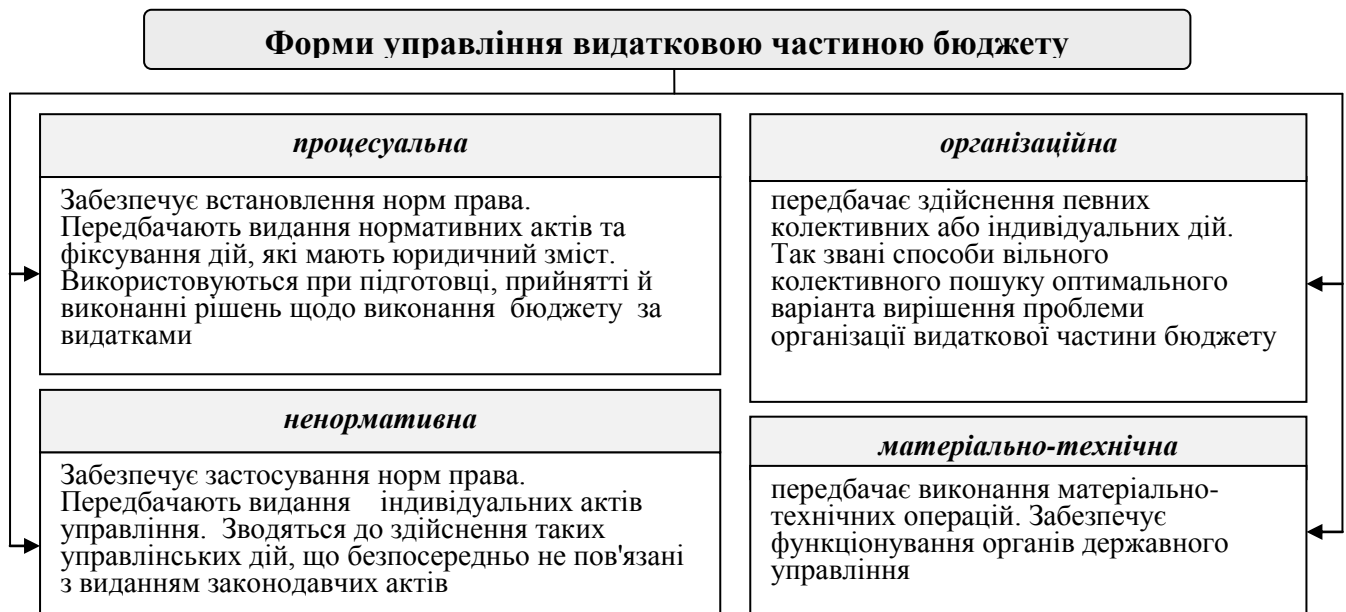

Рис. 1. Форми управління видатками бюджету

Процесуальна форма передбачає видання правових актів з метою затвердження принципів, правил та механізмів для загального користування, що має вирішальне значення при прийнятті управлінських рішень щодо видатків бюджету. До даної форми відносяться накази, постанови, розпорядження, положення та інші законодавчі акти.

Ненормативна форма передбачає забезпечення застосування норм права, відповідно з наданою компетенцією органу управління чи посадової особи. Дана форма також відноситься до правової та відображається в актах державного управління, які носять ненормативний характер як загального, так й індивідуального значення.

Однією з найпоширених форм організації виконання видаткової частини бюджету в органах державного управління, а також в різноманітних установах та організаціях є організаційна форма. Так, у межах органу управління проводяться дії з організації внутрішньої роботи, а саме розподіл службових обов'язків, інструктування службовців встановлення загального та індивідуального режиму роботи, підготовка та проведення засідань, нарад.

Матеріально-технічні форми носять допоміжний (господарський) характер та забезпечують функціонування органів державного управління. До цього виду управлінської діяльності відносять: діловодство та документування, збір інформації, складання довідок, доповідних записок, реєстраційні дії, матеріально-технічне забезпечення.

Розглянувши всі зазначені форми, ми вважаємо, що найважливішими формами управління видатковою частиною бюджету є процесуальна та ненормативна. Але акцентуємо увагу на тому, що для ефективного управління видатками має велике значення застосування комплексно як організаційних, так і правових форм, причому в поєднанні з урахуванням сильних і слабких сторін кожної, виходячи з тих завдань, які вимагають вирішення.

Якщо розглядати методи управлінської діяльності, то їх визначають як способи і прийоми аналізу та оцінювання управлінських ситуацій, використання правових і організаційних форм, впливу на свідомість і поведінку людей у керованих суспільних процесах, відносинах і зв'язках [1]. Взагалі методи прийнято тлумачити як способи здійснення організуючого впливу у стосунках між суб'єктами та об'єктами управління [2].

Найбільш ґрунтовно методи управління розглянуто у працях російських вчених. Так, Козлов Ю.М. поділяє їх на дві групи: позаекономічного (прямого) та економічного (непрямого) впливу; Лунєв О.Є. на чотири: морально-політичні, економічні, організаційні, адміністративно-директивні; Атаманчук Г.К. також на чотири: адміністративні, морально-ідеологічні, соціально-політичні, економічні. Є й інші підходи, коли виділяють методи одноосібні, колегіальні, колективні тощо. Всі перелічені класифікації мають на меті

розмежувати й згрупувати засоби, прийоми, способи впливу на свідомість і поведінку людей в процесі державного управління [3]. Ми вважаємо, що найбільш повною є класифікація методів управління за такими напрямками: змістом, спрямованістю, організаційними формами та характером впливу.

Зважаючи на дані підходи, ми розробили власне трактування методів управління видатковою частиною бюджету та визначили їх види. Так, під зазначеними методами ми розуміємо способи, прийоми і засоби реалізації багатогалузевого та багаторівневого розподілу коштів всіх видів бюджетів, а також їх найефективнішого використання.

Варто зазначити, що майже всі зазначені методи управління використовуються і під час управління видатковою частиною бюджету. Але найбільш поширеними та значимими, на нашу думку, є економічні та адміністративні. На рис. 1 методи управління видатковою частиною бюджету згруповано відповідно до стадій бюджетного процесу і у розрізі складових.

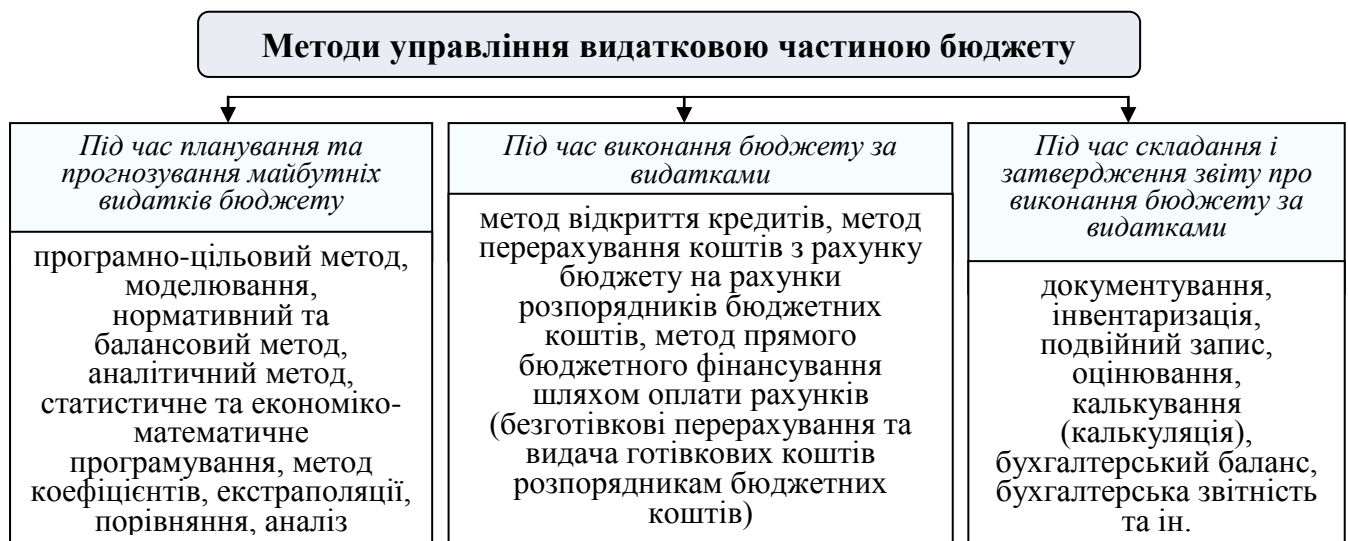

Рис. 1. Система методів управління видатковою частиною бюджету на різних стадіях бюджетного процесу у розрізі складових

Всі зазначені методи повинні відповідати чинному законодавству, використовуватись комплексно, складаючи систему методів, що реалізуються в процесі виконання видаткової частини бюджету. Система методів повинна бути гнучкою, негайно реагувати на зміну економічної ситуації. Також ефективність застосування зазначених методів залежить від рівня кваліфікації державних

службовців, що визначає потребу в їх систематичній і цілеспрямованій підготовці.

Ефективне вживання методів управління видатковою частиною бюджету вимагає, крім того, постійного пошуку, уваги до змін у функціонуванні бюджету і органів управління видатками бюджету. Довгострокове використання одних видів методів плавно призводить до втрати "чутливості" у сприйманні адміністративно-управлінських дій. Через те, ефективним є таке управління, що постійно розвивається та вдосконалюється, на основі аналізу та узагальнення набутого досвіду, теоретичних пошуків.

Підводячи підсумок, доречно зазначити, що головною умовою ефективного функціонування системи управління видатками бюджету є взаємозв'язок між його складовими. Причому, рівень організації кожної з них має однаково важливий вплив на загальний результат управління. Також важливо не протиставляти методи управлінської діяльності, а застосовувати їх комплексно, вибірково, відповідно до обставин та характеру ситуацій. Кожен метод має свої певні межі й у цих межах має залучатись до управління видатками бюджету.

Література:

1. Мельник А.Ф. Державне управління [Текст]: навч. посіб. / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко; За ред. А.Ф. Мельник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 343 с.
2. Авер'янов В.Б. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / [Авер'янов В., Дерещ В., Ославський І. і ін.]; заг. ред. В. Авер'янова. – К.: Юстиніан, 2007. – 288 с.
3. Малиновський В.Я. Державне управління [Текст]: навч. посіб. / В.Я. Малиновський. – Луцьк: Ред.-вид. від. "Вежа" Вол. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – 558 с.